

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه یزد
دانشکده علوم اجتماعی
گروه جامعه‌شناسی

پایان نامه
برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
جامعه‌شناسی

بررسی توزیع اجتماعی نگرش‌های سیاسی نوگرا و سنت‌گرا
در شهر یزد

استاد راهنما:
دکتر سید علیرضا افشانی

استاد مشاور:
دکتر ابراهیم مسعودنیا

پژوهش و نگارش:
محمد حیدری

پاییز ۱۳۸۸

تقدیم به

استاد عزیزم

جناب آقای دکتر سیدعلیرضا افشانی

سیاس نامه

در آغاز سخن از مهر بیکران خداوند نسبت به خود سپاسگزارم که فرصتی به من داد تا بتوانم پژوهشی در حوزه جامعه‌شناسی سیاسی به انجام برسانم.

از استاد عزیزم جناب آقای دکتر سیدعلیرضا افشانی بسیار سپاسگزارم که زحمت راهنمایی این پژوهش را به عهده گرفتند و در تمام مدت مطالب را با دقت خواندند و با نکته‌یابی‌های ارزنده مرا در انجام دادن این پژوهش یاری دادند. از استاد گرامی جناب آقای دکتر ابراهیم مسعودنیا که زحمت مشاوره پایان‌نامه را بر عهده داشتند و مرا در بهتر انجام دادن این پژوهش یاری دادند نیز بسیار سپاسگزارم.

تقدیر و تشکر می‌کنم از استاد محترم جناب آقای دکتر محمد عابدی اردکانی که تدوین مبانی نظری پژوهش حاصل نقطه‌نظرات و راهنمایی‌های این بزرگوار است و همچنین زحمت خواندن و داوری این پژوهش را نیز بر عهده داشتند.

از استاد ارجمند جناب آقای دکتر مسعود حاجی‌زاده میمندی که ضمن قبول داوری این رساله، نکات ارزشمندی در جهت غنای کیفی آن مطرح کردند بسیار سپاسگزارم.

تقدیر و تشکر ویژه دارم از پدر و مادر بزرگوارم که بودنشان برایم همه چیز است.

از دانشجویان کارشناسی علوم اجتماعی دانشگاه یزد، خانم‌ها سمانه ابراهیمی صدرآبادی، راضیه ذاکری، اکرم جنتی‌فر، معصومه حسینی‌مقدم، شکوفه رادپور، فهیمه سعادت، فرزانه کوچه‌باغی، وجیهه باغی، شیما خورشیدی و آقایان قاسم رحمانی، مهرداد محمدی و قاسم علیزاده که مرا در جمع‌آوری اطلاعات میدانی این پژوهش یاری رساندند تقدیر و تشکر ویژه دارم.

در پایان نیز بر خود لازم می‌دانم که از همدلی و همراهی‌های دوستان عزیزم آقایان محمدحسین حیدری، محمد نوریان نجف‌آبادی، علی هاشمی، حسین رستمی‌کندری، حامد نمک‌دوست تهرانی، امیر اشنویی، علی پادگان، رسول زارع، سیدنوید حسینی‌ناوی، داوود شکری، یوسف صولتی، علی مظاهری، تقدیر و تشکر کنم.

چکیده

پژوهش حاضر که با هدف بررسی توزیع اجتماعی نگرش‌های سیاسی نوگرا و سنت‌گرا در شهر یزد انجام شد به سنجش رابطه بین متغیرهای اجتماعی مختلف از جمله سن، جنس، وضعیت تأهل، پایگاه اقتصادی اجتماعی، دینداری، وسایل ارتباط جمعی، مشارکت سیاسی، آگاهی سیاسی با نوع نگرش سیاسی پرداخته است.

روش تحقیق به لحاظ اجرا، پیمایشی، به لحاظ معیار هدف، کاربردی و به لحاظ معیار زمانی مقطعی بوده است. داده‌ها با استفاده از ابزار پرسشنامه جمع‌آوری شد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران با سطح اطمینان ۹۵ درصد و فاصله اطمینان ۵ درصد، ۲۸۰ نفر مشخص گردید. اعتبار پرسشنامه از نوع اعتبار محتوایی بوده است. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای متغیرهای مستقل (دینداری، مشارکت سیاسی) و متغیر وابسته تحقیق (نگرش سیاسی) بیانگر بالابودن همبستگی درونی گویه‌ها و به عبارت دیگر مطلوبیت پایایی ابزار تحقیق بود.

یافته‌های تحقیق نشان داد میزان نوگرایی سیاسی در بین جوانان نسبت به افراد مسن و در بین افراد مجرد نسبت به افراد متأهل بیشتر بوده است. همچنین رابطه مستقیمی بین پایگاه اقتصادی-اجتماعی، آگاهی سیاسی، مشارکت سیاسی و میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی با میزان نوگرایی سیاسی وجود دارد. متغیرهای میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی، میزان آگاهی سیاسی، میزان مشارکت سیاسی و میزان دینداری تأثیر معنی‌داری بر نگرش سیاسی داشتند. در بین متغیرهای تحقیق، میزان مشارکت سیاسی با ۶ درصد بیشترین سهم را در تبیین نگرش سیاسی داشت. با استفاده از واریانس ترکیب خطی متغیرهای مستقل ۲۰/۶ درصد از واریانس نگرش سیاسی تبیین گردید. آزمون مدل معادلات ساختاری نشان‌دهنده مطلوبیت برازش بالای مدل پیشنهادی تحقیق بوده است.

کلید واژه: توزیع اجتماعی، نگرش سیاسی، نوگرایی سیاسی، سنت‌گرایی سیاسی، وسایل

ارتباط جمعی، پایگاه اقتصادی-اجتماعی، آگاهی سیاسی، مشارکت سیاسی

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه.....	۲
۲-۱- بیان مسأله.....	۳
۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۵
۴-۱- اهداف تحقیق.....	۸
۵-۱- تعریف مفاهیم.....	۸
۶-۱- تاریخچه پیدایش جریان نوگرایی سیاسی.....	۱۱

فصل دوم: ادبیات تحقیق

۱-۲- مقدمه.....	۱۷
۲-۲- تعریف نگرش.....	۱۸
۳-۲- مفهوم نگرش سیاسی.....	۲۰
۴-۲- شکل‌گیری نگرش‌ها.....	۲۱
۵-۲- ابعاد نگرش‌ها.....	۲۴
۶-۲- سنت‌گرایی و نوگرایی سیاسی.....	۲۵
۱-۶-۲- سنت‌گرایی سیاسی.....	۲۵
۲-۶-۲- نوگرایی سیاسی.....	۲۷
۷-۲- مقایسه جوامع سنتی و مدرن.....	۲۹
۱-۷-۲- مقایسه اندیشه سنتی و مدرن.....	۳۱

- ۳۲.....۸-۲- رویکردهای مختلف به نگرش.....
- ۳۲.....۱-۸-۲- رویکرد روان‌شناسی اجتماعی.....
- ۳۲.....۱-۱-۸-۲- نظریه شرطی شدن و تقویت.....
- ۳۳.....۲-۱-۸-۲- نظریه تعادل.....
- ۳۴.....۳-۱-۸-۲- نظریه کارکردی.....
- ۳۶.....۴-۱-۸-۲- نظریه ناهماهنگی شناختی.....
- ۳۶.....۵-۱-۸-۲- نظریه میدانی.....
- ۳۸.....۶-۱-۸-۲- نظریه خویشتن.....
- ۳۹.....۷-۱-۸-۲- مدل مارپیچ سکوت.....
- ۴۰.....۲-۸-۲- رویکرد جامعه‌شناختی.....
- ۴۱.....۱-۲-۸-۲- کارکردگرایی.....
- ۴۱.....۱-۱-۲-۸-۲- نظریه فشارهای ساختاری.....
- ۴۳.....۲-۱-۲-۸-۲- الگوی ساختی کارکردی پارسونز.....
- ۴۶.....۳-۱-۲-۸-۲- بی‌سازمانی اجتماعی.....
- ۴۶.....۲-۲-۸-۲- دیدگاه تضاد.....
- ۴۷.....۱-۲-۲-۸-۲- کارل مارکس.....
- ۴۸.....۲-۲-۲-۸-۲- کارل مانهایم.....
- ۴۹.....۲-۲-۲-۸-۲- رالف دارندرف.....
- ۴۹.....۳-۲-۸-۲- مکتب تفهمی.....
- ۵۰.....۴-۲-۸-۲- دیدگاه کنش متقابل نمادین.....
- ۵۱.....۱-۴-۲-۸-۲- هربرت بلومر.....
- ۵۲.....۲-۴-۲-۸-۲- جورج هربرت مید.....
- ۵۳.....۵-۲-۸-۲- پدیدارشناسی.....

- ۵۳.....ادموند هوسرل.....۱-۵-۲-۸-۲
- ۵۵.....آلفرد شوتز.....۲-۵-۲-۸-۲
- ۵۵.....رویگرد سیاسی.....۳-۸-۲
- ۵۶.....نظریه اجتماعی شدن سیاسی.....۱-۳-۸-۲
- ۵۷.....نظریه گابریل آلموند.....۲-۳-۸-۲
- ۵۹.....نظریه ساموئل هانتینگتون.....۳-۳-۸-۲
- ۶۰.....نظریات مربوط به نگرش سیاسی.....۴-۸-۲
- ۶۰.....نظریه پردازان سنت گرایی سیاسی.....۱-۴-۸-۲
- ۶۲.....مایکل اوکشات.....۱-۱-۴-۸-۲
- ۶۴.....جورج گیسینگ.....۲-۱-۴-۸-۲
- ۶۵.....ادموند برک.....۳-۱-۴-۸-۲
- ۶۵.....جورج سانتیانا.....۴-۱-۴-۸-۲
- ۶۶.....آلبرت. او هرشمن.....۵-۱-۴-۸-۲
- ۶۷.....دلیو . اچ. مالاک.....۶-۱-۴-۸-۲
- ۶۸.....نظریه پردازان نوگرایی سیاسی.....۲-۴-۸-۲
- ۶۹.....نظریه پردازان نگرش دموکراتیک.....۱-۲-۴-۸-۲
- ۷۰.....جان لاک.....۱-۱-۲-۴-۸-۲
- ۷۱.....ژان ژاک روسو.....۲-۱-۲-۴-۸-۲
- ۷۲.....هارولد لاسول.....۳-۱-۲-۴-۸-۲
- ۷۲.....زودی باربو.....۴-۱-۲-۴-۸-۲
- ۷۳.....دی. لیندسی.....۵-۱-۲-۴-۸-۲
- ۷۴.....نظریه پردازان لیبرالیسم.....۲-۲-۴-۸-۲
- ۷۵.....شارل مونتسکیو.....۱-۲-۲-۴-۸-۲

- ۷۶..... ۲-۸-۴-۲-۲-۲-باروخ اسپینوزا.....
- ۷۷..... ۲-۸-۴-۲-۲-۳-فریدریش هگل.....
- ۷۷..... ۲-۸-۴-۲-۲-۴-هارولد لاسکی.....
- ۷۸..... ۲-۸-۴-۲-۲-۵-فرانسیس فوکویاما.....
- ۷۸..... ۲-۸-۴-۲-۳-نظریه پردازان انتقادی گری.....
- ۷۹..... ۲-۸-۴-۲-۳-۱-کارل ریموند پوپر.....
- ۸۰..... ۲-۸-۴-۲-۳-۲-یورگن هابرماس.....
- ۸۱..... ۲-۸-۴-۲-۳-۳-جمیز میلر.....
- ۸۲..... ۲-۹-۹-تحقیقات پیشین.....
- ۸۳..... ۲-۹-۱-تحقیقات خارجی.....
- ۸۷..... ۲-۹-۲-تحقیقات داخلی.....
- ۹۱..... ۲-۹-۳-نقد تحقیقات پیشین.....
- ۹۲..... ۲-۱۰-۱-چارچوب نظری تحقیق.....
- ۹۹..... ۲-۱۱-۱-فرضیات تحقیق.....
- ۱۰۰..... ۲-۱۲-۱-مدل نظری تحقیق.....

فصل سوم: روش‌شناسی تحقیق

- ۱۰۲..... ۳-۱-۱-مقدمه.....
- ۱۰۳..... ۳-۲-۲-تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها.....
- ۱۰۳..... ۳-۲-۱-سن.....
- ۱۰۳..... ۳-۲-۲-جنس.....
- ۱۰۴..... ۳-۲-۳-وضعیت تأهل.....

- ۱۰۴..... پایگاه اقتصادی اجتماعی.....۳-۲-۴
- ۱۰۶..... دینداری.....۳-۲-۵
- ۱۱۱..... وسایل ارتباط جمعی.....۳-۲-۶
- ۱۱۲..... آگاهی سیاسی.....۳-۲-۷
- ۱۱۴..... مشارکت سیاسی.....۳-۲-۸
- ۱۱۸..... نگرش سیاسی.....۳-۲-۹
- ۱۲۲..... روش تحقیق.....۳-۳
- ۱۲۳..... جامعه آماری.....۳-۴
- ۱۲۳..... حجم نمونه و شیوه نمونه‌گیری.....۳-۵
- ۱۲۴..... ابزار گردآوری داده‌ها.....۳-۶
- ۱۲۴..... تکنیک‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها.....۳-۷
- ۱۲۵..... اعتبار و پایایی.....۳-۸

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

- ۱۲۸..... مقدمه.....۴-۱
- ۱۲۸..... یافته‌های توصیفی.....۴-۲
- ۱۴۴..... یافته‌های تبیینی.....۴-۳
- ۱۵۱..... رگرسیون چندگانه.....۴-۳-۱
- ۱۵۳..... الگوسازی معادلات ساختاری.....۴-۳-۲

فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادات

۱۵۵.....	۱-۵- مقدمه.....
۱۵۶.....	۲-۵- خلاصه یافته‌ها.....
۱۵۷.....	۳-۵- بحث و نتیجه‌گیری.....
۱۶۳.....	۴-۵- پیشنهادات.....
۱۶۵.....	۵-۵- محدودیت و مشکلات تحقیق.....
۱۶۶.....	منابع و مأخذ.....
۱۷۸.....	ضمائم.....

فهرست جداول

- جدول شماره ۱-۲ مقایسه جوامع سنتی و مدرن ۳۰
- جدول شماره ۲-۲ صور سازگاری فردی مرتون ۴۲
- جدول شماره ۳-۲ چارچوب نظری تحقیق ۹۹
- جدول شماره ۳-۱ دامنه امتیازات متغیر دینداری ۱۱۱
- جدول شماره ۳-۲ دامنه امتیازات متغیر استفاده از وسایل ارتباط جمعی ۱۱۲
- جدول شماره ۳-۳ دامنه امتیازات متغیر آگاهی سیاسی ۱۱۴
- جدول شماره ۳-۴ دامنه امتیازات متغیر مشارکت سیاسی ۱۱۸
- جدول شماره ۳-۵ دامنه امتیازات متغیر نگرش سیاسی ۱۲۳
- جدول شماره ۴-۱ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سن ۱۲۸
- جدول شماره ۴-۲ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنس ۱۲۹
- جدول شماره ۴-۳ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تاهل ۱۳۰
- جدول شماره ۴-۴ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تحصیلات ۱۳۱
- جدول شماره ۴-۵ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب درآمد ۱۳۲
- جدول شماره ۴-۶ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب منزل مسکونی ۱۳۳
- جدول شماره ۴-۷ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب اشتغال ۱۳۴
- جدول شماره ۴-۸ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب پایگاه ۱۳۵
- جدول شماره ۴-۹ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وسایل ارتباط جمعی ۱۳۶
- جدول شماره ۴-۱۰ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب دینداری ۱۳۷
- جدول شماره ۴-۱۱ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب آگاهی سیاسی ۱۳۸
- جدول شماره ۴-۱۲ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب مشارکت سیاسی ۱۳۹
- جدول شماره ۴-۱۳ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش دموکراتیک ۱۴۰

- جدول شماره ۴-۱۴ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب آزادیخواهی..... ۱۴۱
- جدول شماره ۴-۱۵ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب انتقادی‌گری..... ۱۴۲
- جدول شماره ۴-۱۶ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش سیاسی..... ۱۴۳
- جدول شماره ۴-۱۷ خروجی آزمون (t) برای بررسی نوع نگرش سیاسی پاسخگویان..... ۱۴۴
- جدول شماره ۴-۱۸ خروجی ضریب همبستگی پیرسون رابطه سن با نگرش سیاسی..... ۱۴۵
- جدول شماره ۴-۱۹ خروجی آزمون تی مقایسه میانگین نگرش سیاسی مردان و زنان..... ۱۴۵
- جدول شماره ۴-۲۰ خروجی آزمون تی مقایسه میانگین نگرش سیاسی افراد مجرد و متاهل..... ۱۴۶
- جدول شماره ۴-۲۱ خروجی آزمون تی مقایسه میانگین نگرش سیاسی افراد شاغل و غیرشاغل..... ۱۴۷
- جدول شماره ۴-۲۲ خروجی ضریب همبستگی پیرسون رابطه تحصیلات با نگرش سیاسی..... ۱۴۷
- جدول شماره ۴-۲۳ خروجی ضریب همبستگی پیرسون رابطه پایگاه با نگرش سیاسی..... ۱۴۸
- جدول شماره ۴-۲۴ خروجی ضریب همبستگی پیرسون رابطه دینداری با نگرش سیاسی..... ۱۴۹
- جدول شماره ۴-۲۵ خروجی ضریب همبستگی پیرسون رابطه وسایل ارتباط جمعی با نگرش سیاسی..... ۱۴۹
- جدول شماره ۴-۲۶ خروجی ضریب همبستگی پیرسون رابطه آگاهی سیاسی با نگرش سیاسی..... ۱۵۰
- جدول شماره ۴-۲۷ خروجی ضریب همبستگی پیرسون رابطه مشارکت سیاسی با نگرش سیاسی..... ۱۵۱
- جدول شماره ۴-۲۸ رگرسیون چندگانه تأثیر متغیرهای مستقل بر نگرش سیاسی..... ۱۵۱
- جدول شماره ۴-۲۹ اثرات مستقیم و غیرمستقیم و کل متغیرهای مستقل بر نگرش سیاسی..... ۱۵۲

فهرست نمودارها

- نمودار شماره ۲-۱ مدل نظری تحقیق..... ۱۰۰
- نمودار شماره ۴-۱ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سن..... ۱۲۸
- نمودار شماره ۴-۲ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت..... ۱۲۹
- نمودار شماره ۴-۳ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تاهل..... ۱۳۰
- نمودار شماره ۴-۴ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تحصیلات..... ۱۳۱
- نمودار شماره ۴-۵ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب درآمد..... ۱۳۲
- نمودار شماره ۴-۶ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب منزل مسکونی..... ۱۳۳
- نمودار شماره ۴-۷ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب اشتغال..... ۱۳۴
- نمودار شماره ۴-۸ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب پایگاه..... ۱۳۵
- نمودار شماره ۴-۹ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وسایل ارتباط جمعی..... ۱۳۶
- نمودار شماره ۴-۱۰ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب دینداری..... ۱۳۷
- نمودار شماره ۴-۱۱ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب آگاهی سیاسی..... ۱۳۸
- نمودار شماره ۴-۱۲ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب مشارکت سیاسی..... ۱۳۹
- نمودار شماره ۴-۱۳ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش دموکراتیک..... ۱۴۰
- نمودار شماره ۴-۱۴ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب آزادیخواهی..... ۱۴۱
- نمودار شماره ۴-۱۵ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب انتقادی‌گری..... ۱۴۲
- نمودار شماره ۴-۱۶ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش سیاسی..... ۱۴۳
- نمودار شماره ۴-۱۷ مدل معادله ساختاری، عوامل مؤثر بر نگرش سیاسی..... ۱۵۳

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱ مقدمه

از جمله سؤال‌های مهمی که در جامعه‌شناسی سیاسی و بویژه در بحث تکوین و تغییر نگرش‌های سیاسی همواره وجود داشته، نوع نگرش سیاسی مردم و تحلیل جامعه‌شناختی منشأ و عوامل مؤثر بر این نگرش‌ها بوده است. پژوهش حاضر که به منظور بررسی توزیع اجتماعی نگرش‌های سیاسی نوگرا و سنت‌گرا در شهر یزد صورت گرفته، در پنج فصل تدوین شده است: فصل اول کلیات تحقیق، شامل بیان مسأله، اهداف، اهمیت و ضرورت تحقیق، تعریف مفاهیم، می‌باشد. فصل دوم که مبانی نظری تحقیق است دربرگیرنده مباحثی نظیر تعاریف نگرش و نگرش سیاسی، مراحل شکل‌گیری نگرش، ابعاد نگرش و رویکردهای مختلف: روانشناسی اجتماعی، جامعه‌شناختی، سیاسی و نظریات مربوط به نگرش سیاسی (سنت‌گرا و نوگرا)، مروری بر تحقیقات پیشین، چارچوب نظری تحقیق، فرضیات تحقیق و مدل نظری خواهد بود. فصل سوم را روش‌شناسی تحقیق تشکیل می‌دهد که در آن مباحثی نظیر تعریف نظری و عملیاتی متغیرها، روش تحقیق، جامعه آماری، حجم نمونه، روش نمونه‌گیری و اعتبار و پایایی ارائه خواهد شد. فصل چهارم، تجزیه و تحلیل داده‌ها می‌باشد که در آن یافته‌های توصیفی و یافته‌های تبیینی خواهد آمد، بالاخره فصل پنجم، نتایج، پیشنهادات و محدودیت و مشکلات تحقیق می‌باشد.

۲-۱ بیان مسأله

انسان‌ها در فرایند زندگی خود با پدیده‌های گوناگون سر و کار دارند که نسبت به آنها شناخت‌های معین و احساسات ویژه‌ای پیدا می‌نمایند و نیز نوعی آمادگی در آنان ایجاد می‌شود که نسبت به آنها به شیوه‌های معینی رفتار می‌کنند. ترکیب این شناخت‌ها (اعتقادات و باورها) و احساسات (هیجان‌ها و عواطف) و آمادگی برای عمل (تمایلات) نسبت به پدیده معینی را نگرش شخص به آن پدیده گویند (ستوده، ۱۳۸۶: ۱۶۴).

نگرش تمایلی کم و بیش ثابت به واکنش مثبت یا منفی نسبت به رده‌هایی خاص از انسان‌ها یا اشیا است (برونو، ۱۳۷۳: ۳۱۳). نگرش یک حالت روانی و عصبی آمادگی است که از طریق تجربه سازمان‌یافته، تأثیری هدایتی یا پویا بر پاسخ‌های فرد در برابر کلیه اشیا یا موقعیت‌هایی که به آن مربوط می‌شود، دارد (Allport, 1968).

نگرش سیاسی آمادگی و یا آمادگی درونی برای انجام عمل به نحوی خاص در برابر پدیده‌ای سیاسی است. خواه این پدیده یک ایدئولوژی باشد، خواه یک نیرو، مسأله یا امر مرتبط با احزاب یا افراد سیاسی باشد (بیرو، ۱۳۸۰: ۷۲).

نگرش‌ها هسته مرکزی فردیت انسان را تشکیل می‌دهند. در تمام طول تاریخ مردم برای آزادی عقیده، اندیشه و گفتار مبارزه کرده‌اند. نمونه‌های بسیاری از انسان‌ها را می‌توان برشمرد که به خاطر اثبات اعتقادشان حتی مرگ را پذیرا می‌شوند. از طرف دیگر به دلیل نگرش‌های نادرستی چون میهن‌پرستی، تبعیض نژادی و تعصب دینی امروزه در گوشه و کنار جهان، شاهد قتل و کشتار مردم، مورد آزار و اذیت قرار گرفتن آن‌ها و پذیرش انواع تحمیل‌ها هستیم. مردم عشق می‌ورزند و متنفر می‌شوند، دوست می‌شوند و بیزار می‌شوند، موافق هستند یا مخالف، سازگارند یا ناسازگار، استدلال می‌کنند، متقاعد می‌گردند و گاهی اوقات یکدیگر را مجاب می‌کنند. همه روزه هر کدام از ما به واسطه ارتباط فردی، رسانه‌های گروهی و دیگر عوامل اثرگذار نگرش‌هایمان را تغییر می‌دهیم یا استحکام می‌بخشیم (بهنر و وانک، ۱۳۸۴: ۱۶-۱۵).

بی‌شک زندگی و کنش‌های سیاسی در بستر هر جامعه در چارچوب گفتمان سیاسی رایج همان جامعه تعیین یافته و صورت‌بندی می‌شود. هر گفتمان بیانگر نوع خاصی از باورها و زندگی در یک جامعه است و از سوی دیگر حاوی یک سری اصول و قواعدی است که در قالب آن، کردارهای سیاسی صورت‌بندی و عینی می‌شوند (امام‌جمعه‌زاده و منفرد، ۱۳۸۳: ۳۶).

در طول تاریخ از زمانی که دولت بوجود آمد، مردم همواره به نوعی خاص به آن نگرسته‌اند و در هر دوره‌ای به روش خاصی خود را با دولت و نظام سیاسی تنظیم کرده‌اند. کنش متقابل بین مردم و نظام سیاسی باعث پیدایش ایستارها (نگرش‌های) سیاسی^۱ در ذهن مردم شده که این ایستارها و نحوه نگرش به نظام سیاسی از جامعه‌ای به جامعه‌ای دیگر و یا حتی از گروهی به گروه دیگر متفاوت است. نظریه‌پردازان نگرش سیاسی معتقدند که علت توسعه‌یافتگی و توسعه‌نیافتگی سیاسی را می‌توان با استفاده از نوع نگرش سیاسی افراد توضیح داد که این مفهوم در این رهیافت بر مفروضات زیر مبتنی است: ۱- رفتارهای سیاسی در یک جامعه از یک سلسله باورها، احساس‌ها و شناخت‌ها ریشه می‌گیرد. ۲- این باورها، احساس‌ها و شناخت‌ها، بنابر الگو و انگاره خاصی دگرگون می‌شوند و نه بر حسب اتفاق ۳- فرد این باورها، احساسات و ارزش‌ها را درونی می‌کند و این‌ها به صورت جزئی از شخصیت افراد و منشأ رفتار آن‌ها در می‌آید (رزاقی، ۱۳۷۵: ۲۰۱).

از طرف دیگر نوع نگرش افراد در مورد مسائل سیاسی و اداره جامعه از جمله مباحثی است که در سراسر تاریخ اندیشه سیاسی به چشم می‌خورد و با وجود فراز و نشیب‌هایی که طی اعصار و قرون داشته است امروز از آن به عنوان امری اساسی و در ارتباط نزدیک با توسعه سیاسی یاد می‌شود.

نگرش سیاسی سنت‌گرا حاکی از آن است که افراد جامعه کمتر گرایش به تفکر راه‌جویی مدبرانه دارند بلکه بیشتر منفعلانه تسلیم محیط می‌شوند (سیف‌زاده، ۱۳۷۳: ۹۳).

نگرش سیاسی نوگرا حاکی از آن است که آحاد اعضای جامعه به توان خود در تأثیر مستقیم بر مقامات تصمیم‌گیرنده برای جامعه و روند سیاسی موجود باور دارند که در نتیجه‌ی این باور، روحیه تسلیم‌پذیری و قبول وضعیت موجود دگرگون می‌شود و جای خود را به روحیه راه‌جویی،

^۱ - Political Attitudes

همکاری، سازندگی و قدرت، جهت یافتن راه‌حل‌های مناسب، می‌دهد (همان: ۹۵).

در سالیان اخیر نوگرایی از سوی نظریه‌پردازان مختلف مورد تأکید بوده و نوگرایی سیاسی^۱ به عنوان یکی از ابعاد مهم نوگرایی به دلیل ارتباط مستقیمی که با توسعه سیاسی یک کشور می‌تواند داشته باشد نیز مورد توجه قرار گرفته است (مردیها، ۱۳۷۹: ۱۱۷-۱۱۶). سده بیستم عصر دگرگونی بنیادی در همه عرصه‌های زندگی انسان و از آن جمله عرصه زندگی سیاسی بوده است به نظر می‌رسد که اندیشه‌های سیاسی در پیرامون علائق عمده اجتماعی شکل می‌گیرد و خود بر آنها تأثیر می‌گذارد و همچنین در نظر گرفتن پیوند میان اندیشه‌های سیاسی و واقعیت‌ها و علایق اجتماعی در عین حال معیاری برای طبقه‌بندی کردن اندیشه‌ها به دست می‌دهد.

از آنجا که نگرش‌ها، عقاید، نظریات و احساسات شهروندان درباره جهان سیاست متنوع است به نحوی که نمی‌توان خصوصیات و مشخصات سیاسی همه آن‌ها را در یک گروه واحد طبقه‌بندی کرد و با توجه به این که بین نوع نگرش سیاسی افراد و توسعه سیاسی کشورها رابطه وجود دارد و شهرها بیش از روستاها در معرض دگرگونی‌های حاصل از توسعه سیاسی قرار می‌گیرند لازم است درباره نوع نگرش سیاسی افراد و گروه‌های مختلف ساکن شهرها پژوهش‌های علمی متعددی صورت گیرد. بنابراین پژوهش حاضر قصد دارد چگونگی توزیع نگرش‌های سیاسی نوگرا و سنت‌گرا در بین گروه‌های مختلف اجتماعی را در شهر یزد مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار دهد.

۳-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق

پژوهش حاضر، چه به لحاظ مطالعه نگرش افراد و چه به لحاظ مطالعه جریان نوگرایی و سنت‌گرایی سیاسی و تبیین تضاد موجود بین جریان‌های سنتی و مدرن سیاسی بر پایه عوامل مختلف دارای اهمیت می‌باشد.

بررسی نگرش‌ها در سطوح مختلف به دلایل زیر دارای اهمیت است:

در سطح فردی، نگرش‌ها، ادراک، تفکر، دیگر نگرش‌ها و رفتار فرد را تحت تأثیر قرار

^۱ - Political Modernism

می‌دهد. بنابراین نگرش‌ها تأثیر زیادی بر ساختار روانشناختی فرد دارد. زمانی که نگرش‌های فردی به افکار عمومی تبدیل می‌شوند، این نگرش‌ها جو فرهنگی، سیاسی و اجتماعی یک جامعه را تعیین می‌کنند و به طور منظم زندگی شخصی مردم را در جامعه تحت تأثیر قرار می‌دهند. نگرش‌ها به دلیل نقش و اهمیت فراوانی که در حیات سیاسی و اجتماعی و شغلی انسان‌ها و علی‌الخصوص به دلیل رابطه تنگاتنگی که با رفتار دارند جایگاه خاصی را در مطالعات روانشناختی و اجتماعی پیدا کرده‌اند. در سطح میان‌فردی، اطلاعات درباره نگرش‌ها به طور مرتب دریافت و انتقال داده می‌شود. اگر ما نگرش‌های دیگران را بدانیم، دنیا مکانی بسیار قابل پیش‌بینی خواهد بود. فکر و رفتار ما به وسیله این آگاهی ممکن است شکل پیدا کند و ما ممکن است سعی در کنترل رفتار دیگران به وسیله تغییر نگرش‌هایشان بنمائیم. در سطح اجتماعی، نگرش‌ها نسبت به گروه‌های خود فرد (خودی) و سایر گروه‌ها (غیرخودی) در مرکز همکاری و تعارض درون‌گروهی قرار دارد. یک نگرش منفی یا پیش‌داوری نسبت به گروه‌های غیرخودی می‌تواند علت رفتار تبعیض‌آمیز و حتی خشونت مستقیم نسبت به این افراد باشد (به‌نر و وانک، ۱۳۸۴: ۲۶-۱۵). از طرف دیگر هدف از مطالعه نگرش‌ها، تأثیرگذاری بر رفتار است؛ زیرا انواع نگرش‌ها به عنوان شاخص‌ها یا عوامل شناسایی پیشگویی رفتار شناخته می‌شوند. نگرش‌های شدید و قوی یا آن‌هایی که مورد علاقه انسانند، بیش از نگرش‌های ضعیف یا نامربوط با رفتار رابطه دارند. اجزای شناختی بهتر از عناصر عاطفی نگرش بعضی از انواع رفتار را پیش‌گویی می‌کنند. بنابراین وقتی می‌توان به اهمیت و فواید نگرش‌ها پی برد که رابطه میان نگرش‌ها و رفتار را آشکار کرد. زیرا تغییر دادن نگرش‌ها می‌تواند سرآغاز معنی‌داری برای تعدیل رفتار، در زندگی روزمره به حساب آید. برای مثال مطالعه نگرش‌های سیاسی از این لحاظ دارای اهمیت است که سیاستمداران می‌توانند برای تحقق برنامه‌های سیاسی خود، نگرش مثبت توده مردم را به نفع خود برانگیزند و زمینه را برای عملی کردن برنامه‌های خود فراهم نمایند (ستوده، ۱۳۸۶).

یکی دیگر از جنبه‌های اهمیت موضوع حاضر، بحث در زمینه سنت‌گرایی و نوگرایی در رابطه با نگرش‌های سیاسی است. بحث تعارض سنت‌گرایی و نوگرایی، مجادلات و مناقشات زیادی